

Скален орел *Aquila chrysaetos*

Описание на вида

Предимно постоянен вид, но младите птици са склонни към скитания. Редовно отчитан по време на пролетна и есенна миграция в единични екземпляри. Най-вероятно това са полово незрели скитащи индивиди. Напълно е възможно тези птици да се задържат на някои места по-продължително време.

Сн. Светослав Спасов, БДЗП

Степен на проученост, обзор на наличната информация и принос на проекта

Скалният орел осъществява следгнездови скитания и се задържа в определени райони, а не е далечен мигрант. По-тази причина повече скитащи птици са регистрирани по време на есенна миграция. В периода 1979 до 2003 г. (с изключение на 1994, 1995, 1997 и 2000 г.) при проучване на есенната миграция в района на Атанасовското езеро, а 24-годишния период са регистрирани до 6 (1982 г.) индивида за миграционен сезон (Michev et al., 2011). В шест от годините не са регистрирани скални орли. Според това проучване по-голяма част от птиците са регистрирани през септември. През 1997 г. при целево проучване на есенната миграция в района на местността „Пода“ в източната част на Мандренското езеро са отчетени 3 скални орела за един миграционен сезон (НБОИ, 2012). През същата година на Атанасовско езеро не е провеждано проучване на есенната миграция. В района на Балчик през 2003 г. при целенасочено проучване на миграцията, свързано с намерения за развитие на ветропаркове, за един миграционен сезон е наблюдаван 1 индивид (НБОИ, 2012). През есента на 2004 г. в рамките на целенасочено проучване на есенната миграция в Източна България, паралелно на 9 наблюдателни точки за целите на Natura 2000, скални орли са наблюдавани в района на Добруджа при Българево (1 индивид), Горичане (1 инд.), Балчик (3 инд.), Рогачево (2 инд.), в Източна Стара планина – при селата Баня (4 инд.) и Паницово (3 инд.), в района на Созопол при село Равадиново (7 инд.) и в Странджа при Малко Търново (4 инд.) (BSPB, 2005). При това проучване е установено, че през 2004 г. скални орли са наблюдавани в целия период от последната десетдневка на август до края на октомври. През 2005 г. при проучването на есенната миграция в Източна България паралелно на 9 наблюдателни точки, два скални орли са установени в района на Добруджа при Суворово в средата на септември и в края на октомври. В периода от 2006 до 2010 г. започват да се провеждат проучвания на миграцията на птиците във връзка с инвестиционни интереси за изграждане на ветрогенератори, като проучванията са съсредоточени основно в Добруджа. При тези проучвания скални орли са наблюдавани Добротич, Карапелит, Росица, Александрия, Станата, Мировци, като най-голям брой мигриращи птици са установени през 2009 г. при Мировци – 18 индивида за миграционния сезон (Герджиков, Илиев, 2010). В периода 2008 – 2009 г. проучвания на есенната миграция са осъществени и по поречието на река Дунав и Дунавската равнина, като скални орли са наблюдавани в района на село Иваново (в защитена зона „Ломовете“) – 4 индивида и Песчинското блато (в защитена зона „Комплекс Беленски острови“) - 7 индивида (НБОИ, 2012).

В Световния справочник на миграционните пътища на грабливите птици (Zalles, Bildstein, 2000) като места, където видът е наблюдаван по време на есенна миграция, освен Атанасовско езеро, са посочени Котленска планина, Пловдив, Софийската котловина и Мусала.

Извън посочените по-горе райони, при случайни наблюдения на птици, скален орел по време на есенна миграция е наблюдаван при ЗМ „Кованка“ в Източните Родопи, край

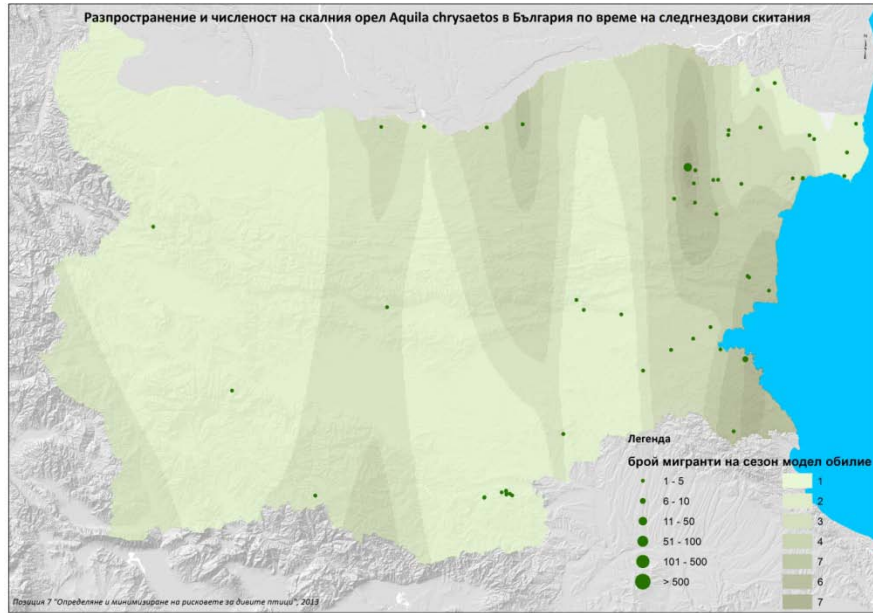
селата Невша, Мадара и Тополчане и при язовир Белмекен. Възможно е някои от наблюдаваните индивида да са били птици от намиращи се в близост до тези места гнездовища. По време на пролетна миграция видът е установен по северните склонове на Софийската котловина (НБОИ, 2012).

През пролетта на 2005 г. при паралелните проучвания на пролетната миграция в Добруджа са наблюдавани 4 скални орли при Провадия (възможно скитащи, но и птици от близките гнездови находища на вида. В периода на интензивни проучвания на пролетната миграция в Добруджа заради засиления инвеститорски интерес за изграждане на ветрогенератори, скални орли са установени при Василево, Карапелит, Суворово, Стан и Преселка. При други проучвания през пролетта скитащ скален орел е наблюдаван в защитена зона „Хърсовска река“. По време на проучване на пролетната миграция при село Вълбел (защитена зона „Никополско плато“) през 2010 г. е наблюдаван един скален орел (НБОИ, 2012).

В резултат на проучването на есенната и пролетната миграция в рамките на проекта „Минимизиране на рисковете за дивите птици“ в Северна България през 2011 г. са наблюдавани 5 индивида на пет от постоянните наблюдателни точки – Дуранкулак, Пленимир, Коиловци, Галиче и Разград. Четири от птиците са наблюдавани през септември в периода между 6 и 26 септември. На Дуранкулак скален орел е наблюдаван на 20.10.2011 г. В рамките на деня птиците са наблюдавани в периода между 9 и 15 ч., като в повечето случаи са летели на височина около и под 150 м. Само при село Разград наблюдаваната птица е летяла на височина 250 м. По време на есенната миграция 2012 г. са наблюдавани 9 индивида. Пет от тях са в Добруджа – при Дуранкулак, Преселенци, Гешаново и Росеново (2). Четири от птиците са от Южна България – Суходол, Александрово и Равнец (2). Сравнявайки данните за птиците от Добруджа и тези от Южна България по дати и часове, може се приеме, че става дума за девет различни индивида и няма повторно отчитане на едни и същи птици. Два от орлите са наблюдавани през август, 5 през септември и 2 през октомври. Всички орли са наблюдавани в периода 9-14 ч. Пет от птиците са наблюдавани на височина до 150 м., а останалите по-високо като един орел е регистриран да прелита заедно с ято малки кресливи орли на 1000 м. височина. Не се наблюдава ясно изразено предпочитана посока за миграция, тъй като става въпрос за скитащи птици.

По време на пролетната миграция 2012 г. са наблюдавани 4 индивида на 3 от постоянните наблюдателни точки Суходол, Ветрен и Костур в периода между 17 и 29 април и на 17 март. Очевидно птиците не са гнездящи в районите на наблюдателните точки, но е възможно прелетите да са били свързани с обследване на потенциални гнездови територии или са скитащи, неразмножаващи се птици. В рамките на деня птиците са наблюдавани в периода между 10 и 17 ч., като при Ветрен и Костур птиците са прелетели ниско – на по-малко от 50 м височина, а при Суходол на височина 150 и 600 м..

В заключение може да се обобщи, че по време на пролетна и есенна миграция скитащи скални орли могат да се наблюдават навсякъде в страната, дори там, където на пръв поглед няма подходящи местообитания за тях. Често са наблюдавани в Добруджа и в района на Бургас, сравнително често – и в Дунавската равнина.

Фиг. 74 Разпространение и численост на скалния орел в България по време на следгнездови скитания на база на наличната информация